

Ona tilining jamiyatdagi o'рни

Qanoatova Nazokat Sotvoldi qizi

“University of Economics and pedagogy”

NOTM Maktabgacha va boshlang'ich

ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Mamasidiqova Zebo Ilhomjon qizi

“University of Economics and

pedagogy” NOTM 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ona tilining jamiyat hayotidagi o'рни, uning ijtimoiy, madaniy va tarbiyaviy vazifalari atroflicha yoritilgan. Ona tili millatning madaniyati, tarixiy xotirasi, milliy o'zligini aks ettiruvchi eng muhim vosita ekani ta'kidlanadi. Shuningdek, o'zbek tilining mustaqillik yillarida davlat tili sifatida tutgan o'рни, unga qaratilayotgan e'tibor, qonuniy asoslar va uni rivojlantirishga oid chora-tadbirlar haqida fikr yuritiladi. Til madaniyatini rivojlantirish, yosh avlodni ona tilida savodli tarbiyalash, milliy qadriyatlarni asrash borasidagi vazifalar keng yoritilgan. Maqola til sohasida faoliyat yurituvchi pedagoglar, talabalar, o'quvchilar va tilni qadrllovchi har bir shaxs uchun foydalidir.

Kalit so'zlar: ona tili, jamiyat, milliy qadriyat, til madaniyati, ta'lim vositasi, madaniyat ko'zgusi, davlat tili, til siyosati, ma'naviyat, o'zbek tili

Kirish

Ona tili – bu har bir xalqning bebaho boyligi, milliy iftixori, ajdodlar merosi va mustaqil tafakkurining aksidir. Inson ilk bor onasining allasi orqali tildan bahramand bo'ladi, atrof-muhitni anglaydi va o'z fikrlarini ifoda etishni o'rganadi. Shu boisdan ham har bir shaxsning shakllanishida, millatning rivojlanishida ona tilining tutgan o'rni benihoya muhimdir. Til – bu aloqa vositasi, fikrlar va g'oyalarni ifodalovchi, madaniyat va tarixni avloddan-avlodga yetkazuvchi muhim vositadir. Ayniqsa, mustaqil davlatlar uchun ona tilining qadri va mavqei ikki karra ortadi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, o'z milliy tili – o'zbek tilining maqomi oshdi, davlat tili sifatida mustahkamlandi va keng miqyosda rivojlantirila boshlandi.

Ona tilining jamiyat hayotidagi asosiy vazifalari

Ona tili jamiyat hayotida ko'plab muhim vazifalarni bajaradi. Birinchidan, u ijtimoiy aloqa vositasi bo'lib, odamlar o'rtasidagi muloqotni ta'minlaydi. Har qanday jamiyatda kishilar bir-biri bilan til orqali fikr almashadi, o'zaro muammolarini hal qiladi, mehnatni tashkil etadi va ijod qiladi. Til bo'lmasa, jamiyatda muvofiqlik, tushunish va hamkorlik yo'qoladi.

Ikkinchidan, til ta'lim va tarbiya vositasidir. Har bir bolaning intellektual rivoji, saviyasi, dunyoqarashi avvalo uning tilni qanday o'zlashtirganiga bog'liq. Maktab ta'limi, ilm-fan, madaniyat va adabiyotning asosi ham tilda yotadi. Ona tili orqali farzandlarimiz tarixni, milliy qadriyatlarni o'rganadilar, vatanparvarlik ruhida kamol topadilar.

Uchinchidan, til – bu milliy o'zlik va madaniyat ko'zgusi. Har bir xalq o'z tili orqali o'z madaniyatini yaratadi, uni saqlaydi va rivojlantiradi. O'zbek tili ham asrlar davomida buyuk mutafakkirlar, shoir va olimlar tomonidan boyitilgan, bebaho adabiy meros yaratilgan. Alisher Navoiy, Bobur, Furqat, Cho'lpon, Abdulla Qodiriy kabi siymolar ona tilida yuksak asarlar bitib, uni jahon miqyosiga olib chiqqanlar.

Ona tilini asrash va rivojlantirishning dolzarbligi

Zamonaviy globallashuv jarayonida ko'plab tillar o'z hayotiyligini yo'qotmoqda. YuNESKO ma'lumotlariga ko'ra, har ikki haftada dunyoda bir til yo'qolib bormoqda. Bu esa o'sha millatning madaniy boyligining yo'qolishiga olib keladi. Shu nuqtai nazardan, har bir xalq o'z ona tilini asrash, uni rivojlantirish va farzandlariga o'rgatish yo'lida harakat qilishi kerak.

O'zbekiston Respublikasida bu borada keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. 1989-yil 21-oktabrda qabul qilingan “Davlat tili to'g'risida”gi qonun va Prezident farmonlari, qarorlari asosida o'zbek tilining maqomi yuksaltirilmoqda. Har yili 21-oktabr – O'zbek tili bayrami kuni sifatida nishonlanmoqda. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida ona tilini chuqur o'rganishga katta e'tibor qaratilmoqda. Tilshunos olimlar tomonidan yangi darsliklar, lug'atlar, metodik qo'llanmalar yaratilmoqda.

Shuningdek, axborot texnologiyalari va raqamli texnika asrida tilni rivojlantirishda zamonaviy vositalardan samarali foydalanish zarur. O'zbek tilidagi elektron platformalar, dasturiy ilovalar, mobil ilovalar va tarjima tizimlarining ko'payishi bu yo'lda katta imkoniyat yaratadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ona tili – bu xalqning ko'zgusi, milliy g'ururi, madaniy xazinasini va mustahkam poydevoridir. Har qanday taraqqiyot, ilg'or texnologiyalar, yutuqlar til asosida bunyod etiladi. O'zbek tili o'zining boy lug'ati, jozibali ohangi, sermazmun iboralari bilan jahon tillari orasida munosib o'rin egallaydi. Uni asrash, rivojlantirish va keyingi avlodga toza, boy va madaniyatli holda yetkazish har bir vatanparvar fuqaroning burchidir. Har birimiz tilimizga mehr bilan qarasak, uni o'rganish va hurmat qilishga harakat qilsak – jamiyatimizda ma'naviy yuksalish, milliy g'urur va birlik muqarrar bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining “Davlat tili to'g'risida”gi Qonuni. – 1989-yil 21-oktabr. (So'nggi tahriri bilan)
3. Karimov, I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. G'afurov, N. va boshqalar. Ona tili va nutq madaniyati. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi nashriyoti, 2019.
5. Alisher Navoiy. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2017.
6. Mamarasulov, D. Til – millat ko'zgusi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
7. YuNESKO (UNESCO) xalqaro tashkilotining yo'qolib borayotgan tillar haqidagi rasmiy hisobotlari. – www.unesco.org
8. Sobirova, M. O'zbek tilining ijtimoiy vazifalari va jamiyatdagi o'rni. – Ilmiy maqola. // “Filologiya va til ta'limi” jurnali. – 2022, №2.
9. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi.
10. www.ziynet.uz – O'zbekiston ta'lim portali, ona tili va adabiyot bo'yicha metodik tavsiyalar.